

Sandterne

ynglefugl på Filsø 2013

Foto: Eva Foss Henriksen

Jens Rye Larsen
august 2013

Resume

08-05-2013	Sandterne ses for første gang ved Filsø
21-05-2013	Adfærdsændring. Hunnen står på Gåseholm eller Hjorteholm. Hannen afleverer føde til hende.
27-05-2013	Hunnen ruger på Gåseholm.
17-06-2013	Forventet klækning
24-06-2013	Klækning er sket med meget stor sandsynlighed
01-07-2013	2 dununger set
16-07-2013	Forventet udflyvning
17-07-2013	3 unger udflyjet!
25-07-2013	Alle 5 sandterne har forladt Gåseholm på samme tid.

Etableringsfasen (8/5 til 21/5 2013)

Den 8. maj ses for første gang 2 sandterne, som flyver op over Filsø. I de følgende dage blir det klart, at fuglene har slået sig ned ved søen, og ornitologer begynder at strømme til.

Stationære sandterne er ikke daglig kost.

Fuglene har kastet deres kærlighed på øen Hjorteholm i Søndersø - lige ud for Petersholmtårnet, men de holder også til på Gåseholm - ud for Storeholmtårnet. Deres foretrukne fourageringsområde er markerne på Petersholm, hvor der foregår markarbejde. På Hjorteholm er der ynglende hættemåger og 10-12 par ynglende klyder, mens der på Gåseholm primært yngler klyder - ca. 30 par.

Begge fugle følges ad og ses næsten altid sammen "som var der en elastik imellem dem".

Af og til ses kurtiseringsadfærd, hvor ternerne står over for hinanden med let hængende vinger og strækker halsen mod hinanden. Den 15. maj iagttages en gennemført parring på Hjorteholm. Betingelserne for et ynglende sandternepar er tilstede. Der er rimelig sikre øer, som næppe kan oversvømmes og øerne har kolonier af andre arter, som kan beskytte sandterne. Desuden er der gode fourageringsmuligheder, især på de omkringliggende hedearealer. Filsø Hede har gennem flere år været afgræsset af kreaturer, så vegetationen er lav, og der er en stor bestand af firben. Men også Forsvarets og Naturstyrelsens hedearealer er velplejede.

DOFs arts koordinator for Sandterne holdes løbende underrettet.

Æglægning og rugetperiode (21/5 til 24/6 2013)

Fra den 21. maj sker der en betydelig adfærdsændring, Den ene af fuglene (hunnen) opholder sig nu stationært på øen, mens den anden fouragerer og bringer bytte hjem. For det meste firben, men der ses også frøer. Fuglene benytter stadig begge øer. Den stationære fugl ses altid stående og ikke nødvendigvis på eksakt det samme sted.

Den 27. maj har hunnen lagt sig ned. Hun ruger. Det endelige valg faldt på Gåseholm, som ligger 300 meter fra Storeholmtårnet, hvorfra man uden at forstyrre fuglene kan følge med i forløbet. Fuglene afløser hinanden på reden, og den fouragerende fugl benytter nu næsten udelukkende Filsø Hede, som ligger få hundrede meter fra redestedet. Den fouragerende Sandterne ses meget tæt på Storeholmtårnet, når den flyver ind på heden, og her ses den ofte, når folk går de 1300 meter fra Tejnebjerg og ned til tårnet. Når den fouragerende fugl returnerer

med bytte, forlader den rugende terne ofte reden for at modtage det. Dog sjældent mere end en meter.

Ungeperiode (24/5 til 17/7)

Ca. en måned senere er vegetationen på øen vokset op, så den rugende terne nu er skjult. Et par fjordterner har også slået sig ned på Gåseholm, men naboskabet med disse og med klyderne forløber helt problemfrit. Nogle af klydeparrene har fået dununger, som ses i vandkanten.

Den 24. maj kan man se en ny markant adfærdændring hos sandterne. Den fouragerende fugl afleverer ikke længere blot byttet til den rugende. Man ser nu forældrefuglene fodre "ned i vegetationen". Ingen tvivl om, at æg er klækket, Men der ses ikke unger. Ternerne er stadig stationære omkring redestedet i begyndelsen, men som tiden går, begynder fuglene at bevæge sig længere bort fra selve reden. De holder sig dog stadig inden for en radius på omkring 10 meter.

Den 1. juli ses så endelig 2 dununger på samme tid. Ungerne opholder sig for det meste godt skjult i vegetationen, så der ses meget sjældent mere end en unge ad gangen. Der er til stadighed en af de voksne fugle tilstede hos ungerne, og de blir beskyttet med stor årvågenhed, når der nærmer sig farer.

Ræve vil næppe svømme så langt ud, men umuligt er det ikke, og det samme gælder for mårhund, som findes i området. Mink findes også, selv om den ikke er set. Rørhøg ses jævnligt i nærheden, og der yngler duehøg ret tæt på Gåseholm. Men den største fare er formentlig svartbag og sølvmåge. Svartbag ses en gang i mellem, men en flok på ca. 30 sølvmåger har slået sig ned på nabøen, Storeholm.

Alle ynglefuglene er på vingerne, når en fare nærmer sig. Og de er meget aggressive. Havørnene får klø, når de drister sig for tæt på.

Udflyvning (17/7)

Den 17/7 ses tre juvenile sandterner i vandkanten. Det gentager sig i de følgende dage, hvor det også konstateres, at ungerne er ude at flyve omkring øen. De går også selv på vingerne, når en fare nærmer sig. Efterfølgende forlader begge forældrefuglene ofte øen samtidig for at hente føde. Den 20/7 ses en tredje adult Sandterne ved søen, men den jages bort af en af forældrefuglene.

Den 25. juli forlader alle 5 sandterner øen. Og i perioden herefter ses de sammen eller opdelt flere forskellige steder i hele området.

Den tredje adulte ses også. Nu accepteres den.

Sandterne ved Filsø!

Foto: Henrik Brandt ©

På den lille holm, Gåseholm, umiddelbart øst for Storeholmtårnet, yngler den sjældne terne, sandterneren. Yngleparret er det eneste kendte danske ynglepar i 2013. Sidste gang fuglen ynglede i Danmark var for ti år siden!

Sandterneren er en stor terne med et forholdsvis kort, kraftigt næb og kraftige ben. Det gør den mere egnet til at bevæge sig på jorden, hvor den også søger hovedparten af sin føde. Den styrtdykker ikke som de øvrige ternere, når den en sjælden gang fisker.

Sandterneren flyver som regel langsomt og i lav højde over jorden eller sjældnere vandoverfladen, hvorfra den daler ned for at snappe byttet. En anden jagtmetode består i at fange insekter i luften. De hjemlige sandterner lever hovedsageligt af mus, frøer, fugleunger, firben og biller, som de gerne finder på heder.

Sandterneren yngler både i Europa, Asien, Amerika og Afrika, men meget lokalt. I Europa er bestanden truet. Der er flest ynglefugle i

Sydeuropa, specielt i Spanien, mens der er en lille isoleret nordlig bestand i Vadehavsområdet.

Sandterneren yngler helst i kolonier af andre fugle - oftest hættemåger, men på Gåseholm er det klyderne, der optræder som vogtere.

Når sandternerne har valgt den nyetablerede Filsø som yngleplads skyldes det en kombination af flere ting: først og fremmest de beskyttede yngløløer, hvor der er kolonirugende fugle, og dertil nærliggende egnede og helst afgræssede heder. Sandternerne kræver nemlig velplejede heder for at kunne finde føde.

Bestanden i Danmark er kritisk truet. Ofte mislykkes yngleforsøgene på grund af oversvømmelser. Den største trussel mod sandternerne i Filsø er formentlig de store måger: Svartbag og Sølvmåge.

(kilde: dof.dk)

AAGE V. JENSEN NATURFOND